

ПСИХОЛОГІЧНІ РЕСУРСИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ЯК ОСНОВА РОЗВИТКУ КОНКУРЕНТОЗДАТНОЇ ОСОБИСТОСТІ

PSYCHOLOGICAL RESOURCES OF FUTURE SPECIALISTS AS A BASIS FOR THE COMPETITIVE PERSONALITY DEVELOPMENT

У статті розглянуто особливості зумовленості розвитку конкурентоздатності особистості майбутніх фахівців наявністю в них психологічних ресурсів. Здійснено теоретико-методологічний аналіз наукових літературних джерел щодо понять «ресурси» й «психологічні ресурси». Розкрито проблематику впливу психологічних ресурсів на професійну діяльність фахівців різних галузей, відзначено, що це сприятиме підвищенню їхньої продуктивності й конкурентоздатності. Крім того, зазначено, що особливого значення в становленні майбутніх фахівців набуває розвиток у них професійно-значущих характеристик завдяки самопідготовці, самоосвіті, усвідомленню важливості обраної професії та, відповідно, розвитку ключових знань, навичок і компетенцій. Разом із цим на етапі навчання й підготовки до майбутньої професійної діяльності власні потенційні та психологічні ресурси майбутніх фахівців є ключовими для розвитку конкурентоздатності, що потребує усвідомлення їхньої значущості.

Підкреслено, що майбутні фахівці стикаються з низкою проблем, які можуть вплинути власне на їхнє становлення, оскільки в сучасних умовах війни в Україні додатковим стрес-фактором є підвищений рівень тривожності, емоційна нестійкість, невизначеність і недостатня здатність до адаптації в умовах нестабільності, постійних загроз життю й інших викликів. Виокремлено, що за таких умов важливим є розвиток психологічної стійкості, адаптивності, навичок саморегуляції тощо.

Висвітлено питання конкурентоздатності майбутніх фахівців серед сучасних проблем. Відмічено, що важливими є наявність толерантності до невизначеності й особистісний адаптивний потенціал майбутнього фахівця в умовах конкурентоздатності, які разом з іншими психологічними ресурсами необхідно розвивати ще на етапі їхньої професійної підготовки, оскільки в цей час формуються особистісні та професійні компетенції, які сприяють розвитку їхньої конкурентоздатності.

Ключові слова: психологічні ресурси, психологічна ресурсність, конкуренція, конкурентоздатність особистості, майбутні фахівці, особистісний адаптивний потенціал.

The article deals with the features of the conditionality of the development of the competitiveness of the personality of future specialists by the presence of psychological resources in them. The theoretical and methodological analysis of scientific literary sources on the concepts of "resources" and "psychological resources" is carried out. The problems of the influence of psychological resources on the professional activities of specialists in various industries are disclosed, it is noted that this will increase their productivity and competitiveness. In particular, it is indicated that special importance in the formation of future specialists is the development of professionally significant characteristics in them due to self-training, self-education, awareness of the importance of the chosen profession and, accordingly, the development of key knowledge, skills and competencies. At the same time, at the stage of training and preparation for future professional activities, future specialists' own potential and psychological resources are key to the development of competitiveness which requires awareness of their significance.

It is emphasized that future specialists face a number of problems that may affect their own formation since in the current conditions of the war in Ukraine an additional stress factor is an increased level of anxiety, emotional instability, uncertainty and insufficient ability to adapt in conditions of instability, constant threats to life and other challenges in the current conditions. It is allocated that under such conditions it is important to develop psychological stability, adaptability, self-regulation skills, etc.

The question of competitiveness of future specialists among modern problems is covered. It is noted that the presence of tolerance to uncertainty and the personal adaptive potential of the future specialist in conditions of competitiveness are important which together with other psychological resources must be developed at the stage of their professional training. Since at this time personal and professional competencies are formed that contribute to the development of their competitiveness.

Key words: psychological resources, psychological resourcefulness, competition, competitiveness of personality, future specialists, personal adaptive potential.

УДК 159.159.923:159.9-057.87
DOI <https://doi.org/10.32782/2663-5208.2025.71.35>

Нежинська О. О.

к.психол.н., доцент,
доцент кафедри психології та педагогіки
Національний технічний університет
України «Київський політехнічний
інститут імені Ігоря Сікорського»

Хілько С. О.

к.психол.н., доцент,
доцент кафедри психології та педагогіки
Національний технічний університет
України «Київський політехнічний
інститут імені Ігоря Сікорського»

Постановка проблеми. У сучасному світі, який характеризується нестримними технологічними змінами, глобалізацією та все більшою конкуренцією на ринку праці, проблема розвитку конкурентоздатної особистості набуває особливої значущості. Сучасний ринок праці висуває високі вимоги до професійної підготовки майбутніх фахівців різних галузей, проте високий рівень професійних знань і навичок більше не є єдиним чинником успіху: дедалі важливіше значення відіграють психологічні ресурси, які забезпечують стресостійкість, ефективну саморегуляцію, критичність мис-

лення та здатність до прийняття рішень в умовах невизначеності.

В умовах війни в Україні питання розвитку конкурентоздатності набуває особливого значення. Воєнні реалії супроводжуються постійним стресом, фізичним і психологічним виснаженням, що вимагає від майбутніх фахівців необхідності використання тих психологічних ресурсів, які не лише підтримуватимуть психічне здоров'я, а й сприятимуть ефективній реалізації себе в професійній сфері. Натомість багато молодих фахівців стикаються з труднощами в управлінні стресом, емоцій-

ною нестійкістю, невпевненістю у власних силах і недостатньою здатністю до адаптації в умовах нестабільності й високої конкуренції. Це зумовлює актуальність вивчення психологічних ресурсів майбутніх фахівців як основи розвитку конкурентоздатної особистості, що забезпечує досягнення високого професійного рівня.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Перші фундаментальні дослідження явища конкуренції проведені ще у XVIII ст. видатним шотландським економістом А. Смітом. У праці «Дослідження про природу і причини багатства народів» він уперше систематично розглянув конкуренцію як ключовий механізм ринкової економіки. А. Сміт довів, що саме конкуренція стимулює економічний розвиток [8]. Також конкуренція є невід'ємним компонентом конкурентоздатності особистості, забезпечуючи досягнення успіху в умовах динамічного середовища.

Значний внесок у вивчення природи конкурентоздатності зробили такі українські науковці, як Л. Антонюк, Л. Березовська, Д. Богиня, А. Ваврик, О. Гош, О. Грішнова, Л. Калініченко, Л. Карамушка, М. Кизим, М. Лапа, Л. Мітіна, А. Піддубна, О. Романовський, Л. Сергеева, Т. Стойчик, О. Філь, С. Цимбалюк, К. Чуніхіна й ін. Їхні наукові розвідки спрямовані на аналіз теоретичних засад конкурентоздатності, механізмів її формування та факторів, що впливають на розвиток цього явища в соціально-економічному середовищі.

На сучасному етапі наукових досліджень проблема конкурентоздатності майбутніх фахівців розглядається в широкому спектрі наукових праць. Досліджується підвищення конкурентоздатності майбутніх спеціалістів у сфері технологій (J. Sauvola, J. Huysalo, A. Pärssinen, M. Kosunen); покращення кар'єрних можливостей випускників ІТ-спеціальностей за рахунок ефективних методів викладання (B. Berlikozha, A. Yembergenova); здорова конкурентоздатність (A. Capric); психометричні показники конкурентоздатності фахівця (W. Bönthe, S. Lombardo, D. Urbig) тощо.

Значний внесок у дослідження ресурсів особистості зробили провідні зарубіжні науковці, кожен із яких розкрив різні аспекти цього феномена. А. Бандура розробив концепцію самоефективності, що підкреслює значення віри у власні здібності як ключового психологічного ресурсу. Дослідження Д. Навона й Д. Гофера зосереджувалися на когнітивних ресурсах, необхідних для ефективної обробки інформації, тоді як Д. Канеман запропонував модель уваги, розглядаючи її як єдиний ресурс, що розподіляється між різними видами діяльності. Серед фундаментальних теоретичних підходів варто також відзначити концепцію консервації ресурсів С. Хобфолла про механізми збереження й відновлення ресурсів особистості в умовах стресу. Важливими для розуміння ресурсів є також роботи С. Мадді, який досліджував життєстійкість як систему внутрішніх ресурсів, Р. Лазаруса, С. Фолькмана, які зосереджувалися на ресурсах копінг-поведінки [1; 4–6; 10].

Крім того, психологічні ресурси особистості розглядаються як невід'ємний складник її психологічного потенціалу, оскільки саме вони визначають здатність особистості до саморозвитку, саморегуляції, адаптації, подолання життєвих труднощів і реалізації власних можливостей, що відображено в працях як українських (А. Зликов, Г. Костюк, Л. Кузікова, С. Максименко й ін.), так і зарубіжних (Е. Еріксона, Дж. Міда, К. Петерсен, К. Роджерса, М. Селігман та ін.) учених. Сучасні дослідження психологічних ресурсів (І. Ващенко, Б. Іваненко, В. Казібекова, О. Кузнецов, М. Лапіна, Л. Музичко, О. Поліщук, О. Платковська, І. Савченко, О. Штепа й ін.) розглядають широкий спектр наукової проблематики, відображаючи багатовимірність цього феномена. Однак проблема психологічних ресурсів майбутніх фахівців як основи розвитку конкурентоздатної особистості, яка знаходиться на перетині економіки і психології, залишається недостатньо вивченою, що зумовлює актуальність дослідження.

Мета статті полягає у висвітленні теоретичного дослідження психологічних ресурсів майбутніх фахівців як основи розвитку конкурентоздатної особистості. Важливим є визначення ключових психологічних ресурсів особистості як процесу вдосконалення знань, навичок і компетенцій, які підвищують здатність майбутнього фахівця до розвитку конкурентоздатності.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Конкуренція є сьогодні типовим і розповсюдженим «природним» явищем у житті людини XXI ст. Проблема конкурентоздатності широко представлена в теоріях менеджменту, розроблених провідними зарубіжними вченими, такими як I. Ansoff, M. Meskon, T. Santalainen, A. Weissmann, M. Woodcock та ін. Зокрема, предметом дослідження були стратегічне управління й ринкові можливості, розвиток лідерства й роль підприємницького мислення у формуванні конкурентної переваги, розвиток компетенцій та ефективне управління талантами, глобальна конкурентоспроможність компаній.

У дослідженні Л. Сергеевої, Т. Стойчик «поняття конкурентоздатності формулюється, виходячи з переліку особистісних компетенцій, і визначається як узагальнений показник, що характеризує рівень професійної, соціальної та особистісної компетенції випускника, який дає йому впевненість у своїх силах і здатність витримувати конкуренцію...» [8, с. 24]. Також варто розрізняти такі поняття, як конкурентоздатність і конкурентоспроможність, вони тільки етимологічно мають один корінь – «конкуренція», що означає суперництво, змагання, зіткнення. «Спроможність» – це можливість реалізувати уміння, натомість «здатність» – це «уміння здійснити задумане». Сьогодні поняття «конкурентоздатність» має різноманітні інтерпретації, водночас воно часто вживається як синонім терміна «конкурентоспроможність» [8, с. 22–23]. На думку академіка В. Бондара, конкурентоздат-

ність – це «стійка особистісна властивість свідомо і творчо реалізовувати професійну компетентність за достатнього рівня володіння необхідними соціально-комунікативними знаннями» [8, с. 23].

Конкуренція є невід'ємним складником конкурентоздатності, визначаючи рівень здатності особистості або організації ефективно взаємодіяти в умовах змагального середовища. У роботах Р. Остафійчук [7] також наголошується, що конкурентоспроможність працівника формується в ході конкуренції.

У цьому контексті у психологічних дослідженнях, як зазначають W. Bönke, S. Lombardo, D. Urbig, власні здібності особистості є ключовими компонентами конкурентоспроможності фахівців, що виникає з потреби оцінювати чи підвищувати власні здібності. Натомість у сфері економіки вони відіграють менш значущу роль, ненавмисно маргіналізовані в економічних показниках конкурентоспроможності. Результати дослідження демонструють відмінності економічного та психологічного підходів до конкурентоспроможності, економічні моделі недооцінюють особистісні чинники, що впливають на прагнення до конкуренції [12]. У статті P. Zhang, Y. Zhang, M. Palma досліджується, як соціальні ролі впливають на конкурентоспроможність фахівця. Автори аналізують, як очікування, пов'язані з певними ролями, наприклад, гендерні, професійні чи культурні норми, впливають на готовність до змагання. У результаті дослідження вони роблять висновки, що конкурентність людини залежить не лише від внутрішніх мотивів, а й від того, яку соціальну роль вона виконує, а очікування суспільства щодо певної ролі можуть збільшувати або зменшувати схильність до суперництва. Таким чином, готовність фахівця до конкуренції значною мірою визначається тим, яку роль вона виконує в суспільстві, а не лише особистісними рисами чи індивідуальними прагненнями [14].

Варто пригадати, що психологічний підхід до явища «конкуренція», як уже було зазначено вище, ґрунтується на отриманні людиною прибутку, що проявляється в боротьбі та змаганні під час міжособистісної взаємодії. Відповідно, практика конкурентних стосунків під час міжособистісної взаємодії та під час здійснення особистістю професійної діяльності спонукає обирати шлях до перемоги й успіху, іноді за будь-яку ціну та нехтуючи етичними й культурними нормами. Разом із тим потрібно підкреслити про існування етичних і культурних норми під час комунікації та міжособистісної взаємодії, що впливають на формування професійної компетентності фахівця. Водночас логічно, що для такого фахівця характерним є наявність внутрішнього потенціалу й усіх необхідних ресурсів, у тому числі психологічних, під час ефективного здійснення ним професійної діяльності.

Доцільним є відмітити, що поняття «ресурс» має міждисциплінарний характер і походить від французького слова *ressource*, що означає «допо-

міжний засіб» або «запас для використання». Його зміст охоплює різні сфери науки та практики, від економіки до психології, позначаючи будь-які засоби, що сприяють досягненню цілей, подоланню труднощів і забезпеченню розвитку [1]. У психології «ресурси» розглядаються як внутрішні сили людини, що сприяють подоланню криз, адаптації до стресу й досягненню цілей. Вони охоплюють стани, у яких найбільше свободи та максимальна кількість виборів, внутрішні стани – радість, упевненість та умови довкілля, стратегії досвіду, що допомагає досягати мети й упевнено розпочинати нові справи. Також ресурси можна розглядати як сукупність внутрішніх і зовнішніх чинників, що сприяють ефективному подоланню життєвих криз, розвитку власного потенціалу, таких як ініціативність, відповідальність, прагнення до сенсу за рахунок реалізації широкого спектру своїх можливостей [4].

Попри те що поділ ресурсів на *внутрішні й зовнішні* є досить умовним, як зазначає В. Казібекова, усе ж зовнішні ресурси здебільшого пов'язують із матеріальними цінностями, соціальним статусом і соціальними зв'язками, які сприяють підтримці з боку суспільства й забезпечують додаткові можливості для особистісного розвитку. Водночас внутрішні ресурси охоплюють психологічний та особистісний потенціал, риси характеру, сформовані навички та компетенції, що забезпечують здатність людини долати труднощі, мобілізуючи власні сили [2].

На думку С. Хобфолла, утрата як внутрішніх, так і зовнішніх ресурсів неминуче призводить до зниження суб'єктивного відчуття благополуччя, спричиняє психологічний стрес і може мати негативний вплив на загальний стан здоров'я особистості [2; 13], підвищуючи її вразливість до емоційного виснаження та психосоматичних розладів. Саме тому в сучасній психотерапевтичній практиці й психологічному консультуванні поняття «ресурс» дедалі частіше розглядається як внутрішній потенціал особистості, що забезпечує стійкість до стресових факторів, допомагає долати життєві кризи та сприяє відновленню емоційної рівноваги. Однак майбутні фахівці не завжди сприймають потенційні психологічні ресурси як визначальні для розвитку конкурентоздатності, що підкреслює необхідність усвідомлення їхньої ролі й цілеспрямованого розвитку в ході професійної підготовки до діяльності.

Психологічні ресурси посідають особливе значення серед усіх видів ресурсів. Сучасна психологічна наука розглядає психологічні ресурси як один із ключових аспектів особистості, що сприяє її саморозвитку й особистісному зростанню. Проте в науковій літературі спостерігається певна концептуальна невизначеність цього поняття, що пов'язано як із методологічною складністю емпіричного дослідження феномена «ресурс», так і з відсутністю єдиної термінологічної узгодженості в роботах науковців [4]. У роботі О. Кузнецова, О. Платковської, І. Савченко психологічний ресурс

тракується як «внутрішній досвід усвідомлення людиною власного потенціалу, який відкриває можливості для особистісної підтримки, розкриття індивідуальних здібностей і творчої самореалізації в професійній сфері. У результаті проведеного емпіричного дослідження психологічних ресурсів особистісного саморозвитку особистості, за допомогою факторного аналізу було визначено шість компонентів психологічних ресурсів: ресурси самовдосконалення у діяльності, екзистенційні ресурси, морально-етичні ресурси, альтруїстичні ресурси, ресурси асертивності та креативності» [4, с. 215].

О. Штепа, наприклад, психологічні ресурси розглядає як опори, що допомагають людині осмислювати свій екзистенційний досвід і перетворювати набуті знання на інструмент саморозвитку. Вони відіграють ключову роль у трансформації внутрішнього потенціалу в індивідуальну форму самовираження, сприяючи реалізації людини в гармонії з власною істинною сутністю [10–11]. Актуалізацію ресурсів автор визначає як здатність особи ефективно керувати власним ресурсами, що передбачає усвідомлення, оновлення й використання наявних внутрішніх і зовнішніх можливостей. Так, О. Штепа пропонує своє тлумачення цих понять. *Психологічні ресурси* визначає «як диспозиції інтенційності, що актуалізуються у ситуаціях морального самовизначення як можливість і спосіб надання життю сенсовості й зумовлюють транспонування результату проживання людиною складних життєвих ситуацій у її унікальний життєвий досвід» [11, с. 384]. *Психологічна ресурсність* представлена «як уміння людини актуалізувати власні ресурси, тобто свідомо оперувати ними, а саме: знати їх, уміти вміщувати й оновлювати» [11, с. 384]. Запропонована «структура психологічної ресурсності» містить: упевненість у собі, доброту до людей, допомогу іншим, успіх, любов, творчість, віру в добро, прагнення до мудрості, роботу над собою, самореалізацію в професії, відповідальність, знання власних психологічних ресурсів, уміння оновлювати власні психологічні ресурси, уміння вміщувати власні психологічні ресурси» [11, с. 384].

Поняття «ресурсність» найчастіше вживають у контексті співвідношення внутрішніх ресурсів і стресової ситуації; як ефект завершеності й успішності особистості; як показник збалансованості й конструктивності проживання людиною стресової ситуації; як ознака потенційності людини; як здатність не тільки оперувати власними ресурсами, а й відновлювати їх, накопичувати й використовувати; як один із показників психологічної гнучкості [2]. Крім того, діяльність особистості визначається рівнем залучення ресурсів і ступенем їх раціонального використання, що відображає ефективність досягнення поставлених цілей [5].

Теоретичний аналіз наукової літератури (І. Ващенко, Б. Іваненко, В. Казібекова, М. Лапіна, С. Штепа й ін.) дає можливість визначити психоло-

гічні ресурси як основу розвитку конкурентоздатної особистості, їх роль у забезпеченні самореалізації та досягненні стійких кар'єрних результатів. Це стосується майбутніх фахівців, які, набуваючи відповідні знання та практичні навички під час навчання, умотивовані в подальшому впроваджувати їх у майбутній професійній діяльності. Водночас види ресурсів, а також форми їх прояву є достатньо різними, що може насправді «запускати» важливі процеси в контексті трансформації поглядів майбутніх фахівців ще на етапі здобуття вищої освіти, а також підвищувати їхню зацікавленість і вмотивованість, що загалом створює сприятливі умови для саморозвитку. Розглянемо їх.

Ресурси самовдосконалення в діяльності, що відображають здатність до самореалізації, професійного зростання й досягнення успіху в професійній діяльності сприяють розвитку в конкурентоздатної особистості, зокрема необхідних навичок, компетенцій, прагнення до змін і пошуку інноваційних підходів вирішення завдань діяльності.

Екзистенційні ресурси відіграють ключову роль у формуванні внутрішньої мотивації та ціннісних орієнтирів майбутнього фахівця. Конкурентоздатна особистість має усвідомлювати важливість своєї професії, особистий сенс обраної професійної сфери, що сприятиме не тільки цілеспрямованості, а й стійкості до професійних викликів.

Ресурси асертивності забезпечують здатність особистості виявляти впевнену й відповідальну поведінку, мати навички конструктивної комунікації та здатність відстоювати власні професійні позиції. У конкурентному середовищі важливо мати не лише знання, а й уміння ефективно презентувати себе, установлювати ділові контакти й захищати свої ідеї, що потребує поведінкової гнучкості та дивергентності.

Морально-етичні й альтруїстичні ресурси, що виявляються в добропорядності, чуйності й позитивному ставленні до інших, визначають здатність працювати в команді, демонструвати відповідальність і готовність підтримувати інших. Конкурентоздатна особистість не лише професійно виконує свої обов'язки, а й здатна створювати здорову робочу атмосферу, сприяти ефективній співпраці, мотивувати колег до досягнення спільних цілей, що робить її цінним фахівцем у будь-якій професійній сфері.

Ресурси креативності забезпечують здатність до нестандартного мислення, продукування інноваційних рішень, знаходження різноманітних способів вирішення складних професійних завдань, адаптації до динамічних змін у професійному середовищі. Креативні, оригінальні підходи до виконання завдань значно підвищують конкурентоздатність особистості.

Прагнення до мудрості є інтегративним ресурсом, який дає змогу майбутньому фахівцю глибше аналізувати свій досвід, знання, ураховувати довгострокові перспективи й приймати зважені рішення. Це сприяє формуванню стратегічного

мислення, що є важливим складником конкурентоздатної особистості.

З огляду на результати теоретичних та емпіричних досліджень (П. Лушин, А. Гусев, О. Євдокімова й І. Ламаш, С. Кузікова, Ю. Мельник, Г. Паленок, О. Саннікова, О. Санніков, С. Хілько, О. Штепа й ін.) толерантності до невизначеності в різних контекстах, зокрема і як одну з базових підсистем психологічного ресурсу особистості, що дає змогу приймати рішення в ситуаціях із недостатньою інформацією та зберігати емоційну рівновагу перед невідомим, пропонуємо розглядати цей феномен як один із психологічних ресурсів конкурентоздатної особистості. «Толерантність до невизначеності – це здатність особистості виявляти стійкість до зовнішніх і внутрішніх ситуацій невизначеності як у житті, так і професійній діяльності [9, с. 53]. Толерантність до невизначеності як психологічний ресурс розвитку конкурентоздатної особистості забезпечує здатність не лише адаптуватися до нових викликів, а й творчо підходити до вирішення професійних проблем, зберігаючи психологічну гнучкість, стресостійкість, здатність працювати в нестабільних умовах, засвоювати нову інформацію та бути відкритим до реалізації своїх можливостей задля досягнення поставлених цілей професійної діяльності.

Для досягнення поставлених цілей у професійній діяльності важливою є прогностична компетентність, яка забезпечує здатність передбачати розвиток подій та ухвалювати ефективні рішення. Варто вказати, що *антиципація* – це здатність людини прогнозувати майбутній перебіг подій, передбачати наслідки власних дій і вчинків навколишніх, а також вибудовувати діяльність на основі реалістичного оцінювання й імовірного прогнозу [4]. *Антиципація як психологічний ресурс* розвитку конкурентоздатної особистості забезпечує здатність майбутнього фахівця передбачати майбутні події та їх наслідки, проактивно реагувати на виклики й приймати стратегічно обґрунтовані рішення в професійній діяльності.

У контексті розвитку конкурентоздатної особистості особливе значення має здатність майбутніх фахівців до адаптації в умовах мінливого середовища. Така здатність ґрунтується на сукупності індивідуальних психологічних характеристик, які визначають гнучкість, стійкість та ефективність подолання труднощів, пов'язаних із професійною діяльністю. Мова йде про особистісний адаптивний потенціал, який відіграє важливу роль в особистісному й професійному розвитку майбутніх фахівців. Цей феномен розглядають як комплекс психологічних характеристик людини, що забезпечують здатність справлятися з несприятливими умовами розвитку й функціонування [1]. Оскільки адаптивність є однією з ключових вимог сучасного суспільства й ринку праці, особистісний адаптивний потенціал відіграє важливу роль у формуванні конкурентоздатної особистості.

Варто зазначити про необхідність розвитку психологічних ресурсів майбутніх фахівців на

етапі їхньої професійної підготовки, оскільки вони формують особистісні та професійні компетенції, а також безпосередньо сприяють розвитку конкурентоздатної особистості. Особливо важливим це є в умовах війни в Україні, коли додатковим стресом є підвищений рівень тривожності, емоційна нестійкість, постійна загроза життю тощо.

Отже, *конкурентоздатна особистість* – це фахівець, який володіє сукупністю необхідних у своїй галузі знань, навичок, компетенцій, особистісних якостей і психологічних ресурсів, що дають йому змогу успішно адаптуватися до змін, ефективно діяти в умовах конкуренції, досягати високих результатів у професійній діяльності.

Висновки й перспективи подальших розвідок. У статті висвітлено теоретичні дослідження психологічних ресурсів майбутніх фахівців як основу розвитку конкурентоздатної особистості. Розглянуто поняття «ресурси», «психологічні ресурси», «конкурентоздатна особистість». Розкрито, що психологічні ресурси є одним із ключових чинників особистісного та професійного розвитку. Вони не лише допомагають майбутнім фахівцям адаптуватися до сучасних вимог ринку праці, а й створюють умови для розвитку конкурентоздатної особистості. Як ключові психологічні ресурси як основа розвитку конкурентоздатної особистості запропоновані такі: ресурси самовдосконалення в діяльності, екзистенційні ресурси, ресурси асертивності, морально-етичні й альтруїстичні ресурси, ресурси креативності, прагнення до мудрості, толерантність до невизначеності, антиципація як ресурс, сукупність ресурсів особистісного адаптивного потенціалу.

Перспективи подальших розвідок вимагають подальших ґрунтовних наукових досліджень психологічних ресурсів майбутніх фахівців з урахуванням специфіки різних професій. Також перспективою є проведення емпіричного дослідження психологічних ресурсів майбутніх фахівців технічного університету.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Ващенко І.В., Іваненко Б.Б. Психологічні ресурси особистості в подоланні складних життєвих ситуацій. *Проблеми сучасної психології*: збірник наукових праць. 2018. № 40. С. 33–49. DOI: <https://doi.org/10.32626/2227-6246.2018-40.33-49>.
2. Казібекова В.Ф. Психологічні ресурси особистості: філософсько-психологічний зміст. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Психологічні науки»*. 2017. Вип. 2 (1). С. 120–127. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvkhpr_2017_2\(1\)_23](http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvkhpr_2017_2(1)_23).
3. Клименко І.В. Антиципаційна спроможність як компонент прогностичної компетентності курсантів – майбутніх правоохоронців. *Психологічний часопис*. 2018. № 1 (11). С. 61–70.
4. Кузнецов О.І., Платковська О.В., Савченко І.Г. Психологічні ресурси особистісного саморозвитку особистості. *Вісник ХНПУ Г.С. Сковороди. Серія «Психологія»*. 2020. Вип. 62. С. 214–228. DOI: 10.34142/23129387.2020.62.12.

5. Лапіна М.Д. Психологічні ресурси особистості в професійній діяльності соціального працівника. *Теорія і практика сучасної психології*. 2019. № 1. Т. 1. С. 62–66.
6. Музичко Л. Психологічна ресурсність особистості та її резильєнтність. *Журнал соціальної та практичної психології*. 2023. № 1. С. 28–33. DOI: <https://doi.org/10.32782/psy-2023-1-5>.
7. Остафійчук Р.Ю. Конкурентоспроможність як організаційний і особистісний феномен у дискурсі соціальної психології. *Наукові студії із соціальної та політичної психології*. 2021. Вип. 46 (49). С. 251–257. DOI: [https://doi.org/10.33120/ssj.vi46\(49\).174](https://doi.org/10.33120/ssj.vi46(49).174).
8. Сергєєва Л.М., Стойчик Т.І. Конкурентоздатність як умова професійного становлення фахівців : монографія. Дніпро : Журфонд, 2020. 181 с.
9. Хілько С.О. Особливості формування толерантності до невизначеності в майбутніх психологів. *RENI-світ: особистісний розвиток та психолого-педагогічна допомога в сучасних умовах* : методичні рекомендації / за ред. П.Лушина, Я.Сухенко. Полтава : ФОП Мирон І.А., 2021. С. 50–65.
10. Штепа О.С. Актуалізація психологічних ресурсів за контексту невизначеності як маркер типу особистісного самоздійснення. *Теорія і практика сучасної психології*. 2017. № 1. С. 42–47.
11. Штепа О.С. Опитувальник психологічної ресурсності особистості: результати розробки й апробації авторської методики. *Проблеми сучасної психології* : збірник наукових праць КПНУ імені Івана Огієнка, Інституту психології імені Г.С.Костюка НАПН України. Київ, 2018. Вип. 39. С. 380–399.
12. Bönke W., Lombardo S., Urbig D. Economics meets psychology: Experimental and self-reported measures of individual competitiveness. *Personality and Individual Differences*. 2017. Vol. 116. P. 179–185. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.paid.2017.04.036>.
13. Hobfoll Stevan E. Conservation of Resources Theory: Its Implication for Stress, Health, and Resilience. S. Folkman (Ed.) *The Oxford handbook of stress, health, and coping*. Oxford University Press. P. 127–147. URL: <https://psycnet.apa.org/record/2010-25086-007>.
14. Zhang P., Zhang Y., Palma M.A. Social roles and competitiveness: My willingness to compete depends on who I am (supposed to be). *Games and Economic Behavior*. 2024. Vol. 143. P. 125–151. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.geb.2023.11.005>.